

برنامه ریزی اقتصادی نیمسال اول ۹۷-۱۳۹۶

نسخه ۱۲ مهرماه ۱۳۹۶

مدرس: محمدجواد رضائی

Rezaee.mj@gmail.com

زمان برگزاری کلاس: یکشنبه، ساعت ۱۰/۳۰-۱۲ و چهارشنبه ساعت ۱۶-۱۷/۳۰
مکان برگزاری کلاس: سالن علامه امینی، کلاس ۴۵۰ و کلاس ۴۵۱

کلیات

برنامه ریزی مفهومی سهل و ممتنع است. از طرفی در زندگی شخصی خود به نوعی با سطوحی از برنامه ریزی مواجهیم. در برخی موارد، به محض تغییر شرایط یا بروز پدیده های غیرقابل انتظار، تصمیم خود را تعدیل کرده و به بیان دیگر برنامه ای دیگر می چینیم. هر چند تاحدی گستره مفهوم برنامه ریزی در سطح فردی آشکار است، هنگامی که از برنامه یا برنامه ریزی در سطوح گروهی، محلی، منطقه ای، صنفی یا ملی صحبت به میان می آید، به سختی می توان مشترکاتی برای چنین برنامه ریزی هایی برشمرد؛ اینکه در هر یک از این سطوح، «چه فرد یا چه چیزی تعیین کننده تصمیمات است؟»، «اینکه «با چه سازوکاری به تصمیمات عمل شود؟»، «دستیابی به هدف چگونه پیش شود؟»، «آیا به پایش و نظارت نیازی هست؟»، «آیا مگر نیازی به قوای فائده در حوزه تخصیص منابع وجود دارد؟» یا اساساً اینکه «هدف از اتخاذ تصمیمات پیش گفته، دستیابی به چه چیزهایی است؟» پرسش هایی هستند که برای واضح شدن تلقیات از «برنامه ریزی»، باید بدان ها پاسخ داده شود. به بیان ساده هر جا از فضای تخصیصی بر مبنای **لسه فر**^۱ دور می شویم، بحث برنامه ریزی مطرح می شود. دکترین لسه فر، ایده ای است که معتقد به دخالت حداقلی دولت در امور اقتصادی افراد و جوامع است. از نظر محتوایی، برنامه ریزی اقتصادی را می توان **تسامحاً** به عنوان کاربرد اقتصاد خرد در عرصه هایی دانست که بازارها همواره به خوبی کار نکرده و از این رو معمولاً چنین موضوعاتی در دوره های استاندارد اقتصاد خرد مورد توجه قرار نمی گیرد.

با این اوصاف، در دوره پیش رو به مباحث متنوعی از حوزه های مختلف چون ریاضیات، تحقیق در عملیات، اقتصاد کلان، سازمان دهی صنعتی، اقتصاد بخش عمومی و حتی تاریخ عقاید اقتصادی اشاره خواهد شد.

برنامه آموزشی و منابع مطالعاتی دوره

موضوعات اشاره شده در این بخش، بیانگر چارچوب برنامه آموزشی کلاس است. منابع معرفی شده شامل مطالبی هستند که در ارزیابی های میان ترم و پایان ترم مدنظر قرار گرفته می شوند.

منابع	موضوع	
1) von Hayek, Friedrich A. "The Pretence of Knowledge." The American Economic Review 79.6 (1989): 3-7. Web. < http://www.jstor.org/stable/1914347 >. ترجمه مقاله فوق در کتاب زیر موجود است:	الف) هایک و مسئله دانش پراکنده: برنامه ریزی و نظم خودجوش	برنامه ریزی در مقابل چه؟
2) Coase, R. H. "The Nature of the Firm." Economica 4.16 (1937): 386-405. http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-0335.1937.tb00002.x/full ترجمه مقاله فوق در کتاب زیر موجود است:	ب) کوز و هزینه مبادله: بازبینی در دوگان برنامه-بازار	

<p>3) Coase, R. H.. "The Problem of Social Cost." The Journal of Law & Economics 3 (1960): 1-44. http://www.jstor.org/stable/724810. ترجمه مقاله فوق در کتاب زیر موجود است:</p> <p>4) Lai, Lawrence W. "'As planning is everything, it is good for something!': A Coasian economic taxonomy of modes of planning." Planning Theory (2014): 1-19.</p> <p>5) Bylund, Per L. "Ronald Coase's "Nature of the Firm" and the argument for economic planning." Journal of the History of Economic Thought 36, no. 03 (2014): 305-329.</p>		
<p>۶) فصل هشتم با عنوان «برنامه‌ریزی طرح‌ها» از توفیق، فیروز. برنامه‌ریزی در ایران و چشم‌انداز آینده آن، ویرایش دوم، تهران: موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۹۲.</p> <p>7) Frank, Robert H. "Why is Cost-Benefit Analysis so Controversial?" The Journal of Legal Studies 29.S2 (2000): 913-30. Web. <http://www.jstor.org/stable/10.1086/468099>. ترجمه مقاله فوق در منبع زیر موجود است:</p>	<p>ج) برنامه‌ریزی (ارزیابی) طرح‌ها یا تحلیل هزینه-فایده و برنامه‌ریزی ریاضی</p>	
<p>8) Maskin, Eric S. "Mechanism Design: How to Implement Social Goals." The American Economic Review 98.3 (2008): 567-76. Web. صفحات ۵۶۷ الی ۵۷۲ مقاله. <http://www.jstor.org/stable/29730086>. ۹) مطالب تدریس شده در کلاس</p>	<p>د) طراحی سازوکار، طراحی بازار و به‌هم‌رسانی</p>	
<p>۱۰) مطالب تدریس شده در کلاس</p>	<p>ه) مدیریت منابع با مالکیت/بهره‌برداری مشترک</p>	<p>سطوح مختلف</p>
<p>۱۱) مطالب تدریس شده در کلاس</p>	<p>و) برنامه‌ریزی بخش‌ها؛ تحلیل داده ستانده</p>	<p>برنامه‌ریزی با تأکید بر</p>
<p>۱۲) روش دلفی: بخش سوم فصل دهم با عنوان «برنامه‌ریزی بلندمدت و آینده‌نگری راهبردی» از توفیق، فیروز. برنامه‌ریزی در ایران و چشم‌انداز آینده آن، ویرایش دوم، تهران: موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۹۲.</p> <p>۱۳) روش‌های ماکسی مین، مینی ماکس تأسف و SWOT: بخش‌های سوم و چهارم فصل دوازدهم با عنوان «آینده‌های ممکن و برنامه‌ریزی راهبردی» از توفیق، فیروز. برنامه‌ریزی در ایران و چشم‌انداز آینده آن، ویرایش دوم، تهران: موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۹۲.</p> <p>14) Pill, Juri "The Delphi method: substance, context, a critique and an annotated bibliography" Socio-Economic Planning Science 5 (1971): 57-71.</p>	<p>ز) برنامه‌ریزی راهبردی، برنامه‌ریزی بلند مدت و آشنایی با برخی روش‌های مربوط به آینده‌پژوهی و برنامه‌ریزی راهبردی</p>	<p>مباحث نظری</p>
<p>۱۵) مطالب تدریس شده در کلاس</p>	<p>ح) برنامه‌ریزی کلان؛ برنامه‌ریزی براساس مدل‌های رشد چون مدل هارود-دومار</p>	
<p>۱۶) فصل اول با عنوان «پیدایی و تطور برنامه‌ریزی اقتصادی» از کتاب تجربه برنامه‌ریزی در جهان، تهران: موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۹۲</p>	<p>ط) تطور برنامه‌ریزی اقتصادی در جهان</p>	<p>تجربه برنامه‌ریزی</p>
<p>۱۷) فصل دوم با عنوان «تاریخچه برنامه‌ریزی در ایران» از توفیق، فیروز. برنامه‌ریزی در ایران و چشم‌انداز آینده آن، ویرایش دوم، تهران: موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۹۲.</p> <p>۱۸) برنامه‌ریزی هسته‌های خط‌دهنده توسعه؛ سه مقاله از دکتر نورمحمدی.</p>	<p>ی) برنامه‌ریزی اقتصادی دولتی و برنامه‌ریزی توسعه در ایران</p>	

نوشته‌های مورد نظر برای ارائه	موضوع	
-	الف) هایک و مسئله دانش پراکنده: برنامه‌ریزی و نظم خودجوش	
<p>۱) نصیری اقدم، علی و زینب مرتضوی فر، «دلالت اقتصاد نهادی برای بهبود محیط کسب و کار»، فصلنامه پژوهشنامه اقتصادی ۱۷/۶۴ (۱۳۹۶): ۳۳-۵۵.</p> <p>۲) نادران، الیاس و محمدرضا شکوهی. «جایگاه و مبانی اقتصاد هزینه مبادله». تحقیقات اقتصادی ۲/۴۷ (۱۳۹۱): ۱۷۷-۱۵۹.</p> <p>۳) شریف زادگان، محمدحسین، و بهزاد ملک پور اصل، نگرش نهادی به برنامه ریزی توسعه درون زای منطقه ای، برنامه ریزی و بودجه، ۱۳۹۴.</p> <p>۴) مومنی، فرشاد و گلروز رمضان زاده ولیس، نوآوری نهادی کاهنده هزینه مبادله و توسعه اقتصادی: نگاهی به تجربه ایران، فصلنامه پژوهشنامه اقتصادی، سال چهارم، شماره ۵۴، ۱۳۹۳.</p>	ب) کوز و هزینه مبادله: بازبینی در دوگان برنامه-بازار	برنامه ریزی در مقابل چه؟
<p>۵) ارزشگذاری خدمات و کارکردهای اکوسیستم جنگلی پارک ملی کیاسر، اقتصاد کشاورزی، سال ۱، شماره ۱، ۱۳۹۶.</p> <p>۶) ارزیابی مالی و اقتصادی اجرای طرح های فاضلاب برای تولید پساب قابل استفاده در کشاورزی و صنعت، آب و توسعه پایدار، ۱۳۹۴.</p> <p>۷) تحلیل هزینه-فایده احداث نیروگاه های بیوگازسوز در گاوداری های صنعتی ایران، فصلنامه مطالعات اقتصاد انرژی، ۱۳۹۳.</p> <p>۸) دانشی، علیرضا، علی نجفی نژاد، فاطمه مقصود و مصطفی پناهی، برآورد ارزش حفاظتی دریاچه شورابیل اردبیل، اقتصاد کشاورزی، سال ۱۱، شماره ۲، ۱۳۹۶.</p>	ج) برنامه‌ریزی (ارزیابی) طرح‌ها یا تحلیل هزینه-فایده و برنامه‌ریزی ریاضی	
-	د) طراحی سازوکار، طراحی بازار و به‌هم‌رسانی	
<p>۹) تحلیل حقوق مالکیت در پرتو الگوی نهادی استرم و دلالت‌های آن برای خط مشی گذاری عمومی، اندیشه مدیریت راهبردی، ۱۳۹۳</p>	ه) مدیریت منابع با مالکیت/بهره‌برداری مشترک	سطوح مختلف
-	و) برنامه‌ریزی بخش‌ها	
<p>10) Pill, Juri "The Delphi method: substance, context, a critique and an annotated bibliography" Socio-Economic Planning Science 5 (1971): 57-71.</p> <p>۱۱) برنامه ریزی استراتژیک بخش های اقتصادی در راستای توسعه منطقه ای با بهره گیری از مدل SWOT مطالعه موردی: بخش صنعت و معدن در استان خراسان جنوبی، مسکن و محیط روستا، ۱۳۹۴.</p> <p>۱۲) راهبرد بهینه پایداری محیط زیست شهری محمودآباد (با بهره گیری از مدل SWOT و ماتریس QSPM)، فصلنامه آمایش محیط، ۱۳۹۵.</p> <p>۱۳) چالش‌ها و راهکارهای فرآوری، بازاریابی و صادرات زعفران: کاربرد فن دلفی، اقتصاد کشاورزی، ۱۳۸۹.</p> <p>۱۴) نقش راهبرد توسعه شهری (CDS) در مدیریت توسعه گردشگری (نمونه موردی: جزیره هرمز)، فصلنامه مطالعات شهری، ۱۳۹۵.</p>	ز) برنامه‌ریزی راهبردی، برنامه‌ریزی بلند مدت و آشنایی با برخی روش‌های مربوط به آینده‌پژوهی و برنامه‌ریزی راهبردی	برنامه‌ریزی با تأکید بر مباحث نظری
-	ح) برنامه‌ریزی کلان؛ برنامه‌ریزی براساس مدل‌های رشد چون مدل هارود-دومار	
<p>۱۵) فصل دوم با عنوان «تجربه و میراث برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای» از کتاب تجربه برنامه‌ریزی در جهان، تهران: موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۹۲.</p> <p>۱۶) فصل سوم با عنوان «تجربه و میراث برنامه‌ریزی فضایی» از کتاب تجربه برنامه‌ریزی در جهان، تهران: موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۹۲.</p>	ط) پیدایی و تطور برنامه‌ریزی اقتصادی	تجربه برنامه‌ریزی

(۱۷) [ارائه این کتاب به مثابه دو ارائه در نظر گرفته خواهد شد] مک‌لنود، ناس اچ. برنامه‌ریزی در ایران: بر اساس تجارب گروه مشاوره دانشگاه هاروارد در ایران در تهیه برنامه عمرانی سوم، ترجمه علی اعظم محمدبیگی، تهران: نی، چاپ سوم، ۱۳۹۴.

(۱۸) کاظمی، سیدحسن و مجتبی پالوج. «ارزیابی راهبردهای بخش کشاورزی در چهار برنامه ۵ ساله توسعه. تحقیقات اقتصاد کشاورزی. ۱۲/۳ (۱۳۹۰): ۶۳-۳۷ <http://jae.miau.ac.ir/article_1265.html>.

(۱۹) شاکری، عباس. «مشکلات برنامه ریزی در ایران»، گزارش کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی <http://rc.majlis.ir/fa/report/show/950565>

(۲۰) امید، رضا. «تحلیل برنامه های عمران و توسعه ی ایران از منظر مؤلفه های برنامه ریزی اجتماعی.» برنامه ریزی و بودجه ۴/۱۷ (۱۳۹۱): ۹۷-۱۲۶. <<http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1048530>>.

(۲۱) سبحانی، حسن. «برنامه ریزی و تلقی صحیح از توسعه»، گزارش کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ، <http://rc.majlis.ir/fa/report/download/913861>

(۲۲) متوسلی، محمود، الله مراد سیف و میرسعید مهاجرانی. «توسعه بومی، تغییری ضروری و بنیادین.» برنامه ریزی و بودجه ۱۸/۳ (۱۳۹۲): ۱۳۳-۶۰. <http://www.jpbud.ir/browse.php?a_id=1084&sid=1&slc_lang=fa>.

(۲۳) قائمی نیا، علی اصغر. «ردپای برنامه های تعدیل اقتصادی در سیاستگذاری اقتصادی ایران.» راهبرد توسعه ۴۵ (۱۳۹۵): ۲۶-۴۶. <http://www.noormags.ir/view/fa/magazine/number/65297>

(۲۴) پاسبانی سومعه، ابوالفضل. «برخی از اقتضات بنیادین برنامه های توسعه»، گزارش کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی <http://rc.majlis.ir/fa/report/show/982218>

(۲۵) عباسی، بیژن و مینا اکبری، نقش نهادهای عمومی غیردولتی در خصوصی سازی ایران و آثار آن، برنامه ریزی و بودجه، سال ۲۱، شماره ۳، ۱۳۹۵.

ی) برنامه‌ریزی اقتصادی دولتی و برنامه‌ریزی توسعه در ایران

ارزیابی

۳۰	۱	آزمون کتبی میان ترم
۴۰	۲	آزمون کتبی پایان ترم
۳۰	۳	ارائه کلاسی (به صورت فردی، هر دانشجو دو مقاله یا نوشتار)

از آنجا که اهمیت مطالب ابتدای نیمسال تحصیلی با گذر زمان کاهش نمی‌یابد، طبیعی است که آزمون‌های کتبی میان ترم و پایان ترم از «کل مطالب تدریس شده در کلاس» و «ارائه‌های انجام شده توسط دانشجویان (مورد ۳ در جدول فوق)» صورت پذیرد؛ البته در صورت حذف برخی مباحث، بخش‌های مربوطه به نماینده کلاس اعلام شود.

منابع و مجلات علمی برای مطالعات بیشتر

منابع معرفی شده در ادامه از جمله آثار و مجلات مفیدی هستند که به ارائه ایده‌ها، تقسیم‌بندی‌ها و مطالعات جدید مربوط به حوزه برنامه ریزی اقتصادی می‌پردازند.

(۱) فصلنامه برنامه‌ریزی و بودجه؛ <http://www.jpbud.ir>

(۲) فصلنامه مجلس و راهبرد؛ <http://nashr.majles.ir>

- ۳) هادی زنوز، بهروز. بررسی نظام برنامه‌ریزی اقتصادی در ایران: دوره قبل از انقلاب اسلامی، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۹، http://rc.majlis.ir/fa/book_pub/show/836933
- ۴) توکلی، احمد. جهانی شدن و جهانی سازی، از ادعا تا واقعیت، پژوهشنامه اقتصادی، دوره ۶، شماره ۲۱، ۱۳۸۵ http://joer.atu.ac.ir/article_3366_ab19d06ac13119ec9a258bf2e4e8df54.pdf
- ۵) آتشیبار، توحید و مرضیه طاهری. «مفاهیم و تعاریف برنامه و برنامه‌ریزی». گزارش کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، <http://rc.majlis.ir/fa/report/show/823113>
- 6) Socio-Economic Planning Sciences; <http://www.journals.elsevier.com/socio-economic-planning-sciences>
- 7) Archibugi, Franco. "Towards a new discipline of planning." Socio-Economic Planning Sciences 30, no. 2 (1996): 81-102. ترجمه فارسی مقاله در شماره ۲۷ مجله برنامه و بودجه (سابق) موجود است: 81-102 (1996): <http://www.jpbud.ir/article-1-806-fa.pdf>
- 8) Dolfsma, Wilfred. "Government Failure — Four Types." Journal of Economic Issues 45.3 (2011): 593-604
- 9) Chowdhury, Anis. "Economic planning: theory, practice and experiences" In Kirkpatrick, Colin H., Ron Clarke, and Charles Polidano, eds. Handbook on development policy and management. Edward Elgar Publishing, 2002, 32-41.
- 10) Milgrom, Paul, and John Roberts. Coase: a friend or an enemy of planning?" Economic theories of the firm: past, present, and future." Canadian Journal of Economics (1988): 444-458.
- 11) Lai, Lawrence WC. "Coase: a friend or an enemy of planning?" Chapter 1 of The ideas of Ronald H. Coase: market failure and planning by contract for sustainable development. Taylor & Francis, 2011.

چند نکته

تصمیم برای شرکت در این دوره در اختیار شماست، اما پس از اخذ درس در برابر جمع کلاس مسئولیت‌هایی باید پذیرفته شود. با توجه به ماهیت این دوره، حضور در کلاس و نیز حضور مداوم در طول برگزاری جلسه از اهمیت فراوانی برخوردار است؛ از این رو خروج از کلاس پسندیده نبوده چراکه به دلیل تکرار بیان برخی نکات، می‌تواند موجب ایجاد دشواری برای دیگر دانشجویان شود. در طول برگزاری کلاس سروکار داشتن با ابزارهای اختلال‌زا همچون گوشی تلفن همراه مجاز نیست. دانشجو باید در فرایند آموزش مشارکت داشته و البته با حوصله کافی، اجازه مشارکت دیگر اعضای کلاس را فراهم آورد. با توجه به اینکه احتمال دارد همه دانشجویان در همه زمینه‌ها به یک اندازه از اطلاعات مورد نیاز برخوردار نباشند، این مسئله اهمیت بیشتری خواهد یافت. هرگونه تغییر در این درسنامه به اطلاع خواهد رسید.